

# Nemoc jak každá jiná?

MUDr. Petr Hejzlar, Péče o duševní zdraví, z.s.

**Týdny pro duševní zdraví v Hradci Králové**

3. 10. 2016

**PÉČE**  
**O DUŠEVNÍ**  
**ZDRAVÍ**

# Nemoc jako **žádná** jiná...vlivem stigmatizace

- **Stigma** je specifický hodnotící proces, kdy jsou jedinci nebo nějakému jevu připisovány sociálně diskreditující vlastnosti, čímž dochází k vyloučení jedince nebo jevu ze sféry normality do sféry deviace (nežádoucí odlišnosti). *(Goffman, 1963)*
- **Stigma** – poznání (neznalost), postoje (předsudky);  
**Diskriminace** – jednání
- Stigma a diskriminace vedou u lidí s duševní nemocí k sociálnímu vylučování, vytlačování z trhu práce a omezení životních šancí. *(Thornicroft, 2006, Corrigan, 2000, Link a Phelan, 2001)*
- Stigma bývá zvnitřněno (**sebestigmatizace**), což ještě zhoršuje situaci nemocného a jeho rodiny. *(Phelan et al.,1998)*
- Stigma vede k neochotě vyhledat odbornou pomoc *(Eisenberg et al.,2009)*

**Winkler P., Csémy L., Janoušková M., Bankovská Motlová L.  
Stigmatizující jednání vůči duševně nemocným v Česku a Anglii:  
dotazníkové šetření na reprezentativním vzorku populace.  
Psychiatrie 2014.**

- 1797 respondentů v ČR – rok 2013
- Škála RIBS (Reported and Intended Behaviour Scale)
- Porovnání s šetřením v Anglii (1720 resp., rok 2011)
- Míra stigmatizujícího jednání se v obecné české populaci se jak sama o sobě tak v porovnání s Velkou Británií ukázala jako extrémně vysoká.

# Stigmatizující jednání vůči duševně nemocným v Česku a Anglii

- Přátelit se s někým, u koho se objeví psychické onemocnění, by spíše nebo rozhodně vadilo 4% Britů a 26% Čechů.
- Žít společně s někým, kdo má psychické onemocnění by rozhodně nebo spíše nevadilo 56% Britů a 15% Čechů.
- Pracovat společně s někým s psychickým onemocněním by rozhodně nebo spíše nevadilo 68% Britů a 20% Čechů.
- Bydlet v sousedství někoho, kdo má psychické onemocnění, by do budoucna rozhodně nebo spíše nevadilo 72% Britů a 25% Čechů.

# Stigmatizující jednání vůči duševně nemocným v Česku a Anglii

- Možným vysvětlením rozdílů výsledků v obou zemích je mnohem delší tradice rozvíjení komunitních služeb v Anglii.
- V Anglii od poloviny minulého století probíhala deinstitucionalizace s přesunem péče do komunity a proto tam stigma bylo vnímáno jako společenský problém mnohem dříve než u nás.
- Veřejná diskuse byla provázena velkými informačními kampaněmi (*Time to Change*).

# Time to Change



## SOME CONVERSATIONS ARE SCARY



## SOME AREN'T.



Don't be afraid to talk about mental health.

# Projekt TAPS\*

- Redukce počtu psychiatrických nemocnic ve Velké Británii v 70. a 80. letech (uzavřeno 90 ze 130)
- 13-leté follow-up sledování pacientů vyřazených ze dvou uzavíraných psychiatrických nemocnic v North-East Thames
- Celé období sledování bylo doprovázeno komunitní podporou klientů z 523 žilou podporou komunitních zdravotních pracovníků
- ***Nedošlo ke změnám zdravotního stavu (zhoršení ani zlepšení), ale zvýšila se kvalita života, úroveň dovedností pro vedení domácnosti a míra sociálního zapojení***

Výzkum projektu TAPS vyvrátil mýtus, že mezi lidmi bez domova je významný podíl bývalých pacientů rušených psychiatrických nemocnic

\*Leff, Trieman, Knapp and Hallam (2000) *The TAPS project: a report on 13 years of research, 1985-1998. Psychiatric Bulletin, 24 (5).*



# Julian Leff o deinstitucionalizaci:

*(Psychiatrie, 4/17, 2013)*

- Nejdůležitější je naslouchat pacientům. Musíte se zeptat „Kde byste chtěli žít?“
- ...daří se nám účinně dostávat pacienty z léčeben do komunity, ale prostý fakt, že bydlíte v komunitě, ještě neznamená, že jste její součástí.
- ...vláda dělala chybu, že ze strachu o snížení popularity nemluvila o deinstitucionalizačních krocích.
- ...rozsáhlé národní destigmatizační kampaně nefungují. Musíte působit na místní úrovni.

# Julian Leff o deinstitucionalizaci:

*(Psychiatrie, 4/17, 2013)*

- Uspořádali jsme setkání pro lidi z ulice. Pozvali jsme profesionály, pacienty, co už v komunitě žili, pacienty, co se teprve měli stěhovat.
- V kontrolní ulici (*pozn.- kde nedocházelo k práci s veřejností*) samozřejmě nedošlo k žádné změně postojů.
- V experimentální ulici bylo zjištěno lepší porozumění duševním chorobám...a vysoký podíl lidí byl pro deinstitucionalizaci. Takoví lidé o tom ale nemluví nahlas. Ti, kteří křičí a stěžují si, jsou v menšině...

Hypotéza:

uspořádání systému péče o  
duševně nemocné ovlivňuje míru  
stigmatizace

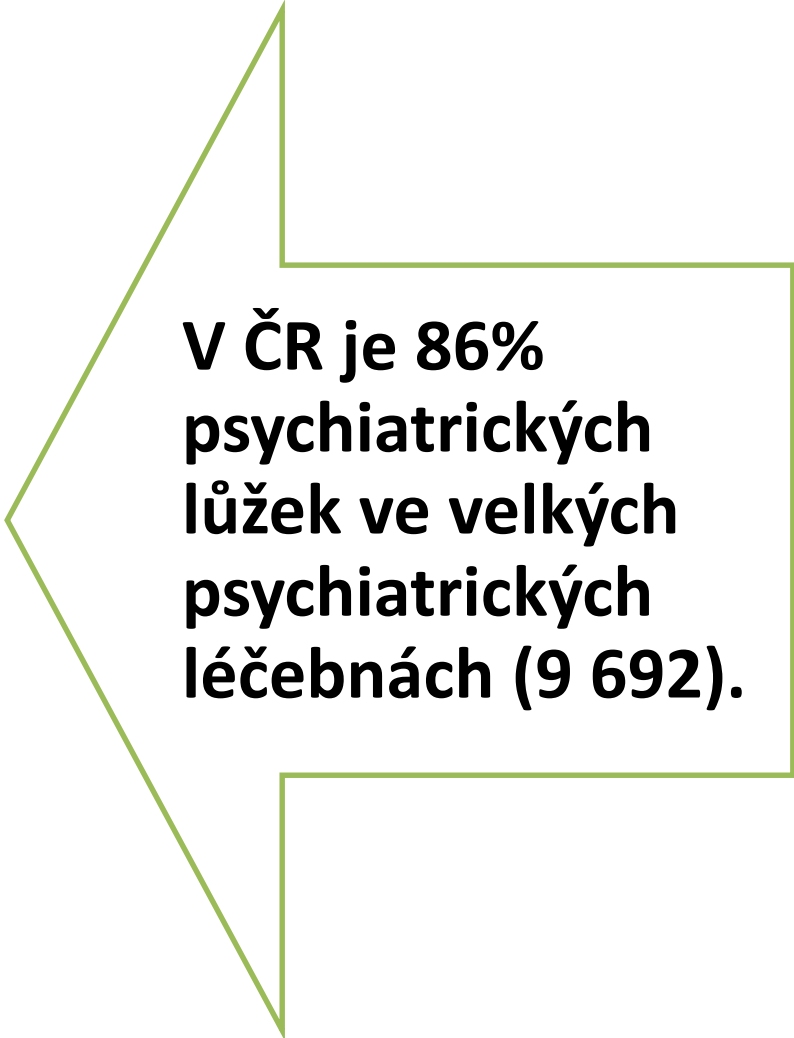
*„...přece by mu bylo lépe někde v klidu, stranou  
od lidí, kde by se o něj dobře postarali...“*

# Psychiatrická léčebna Šternberk, založena 1892

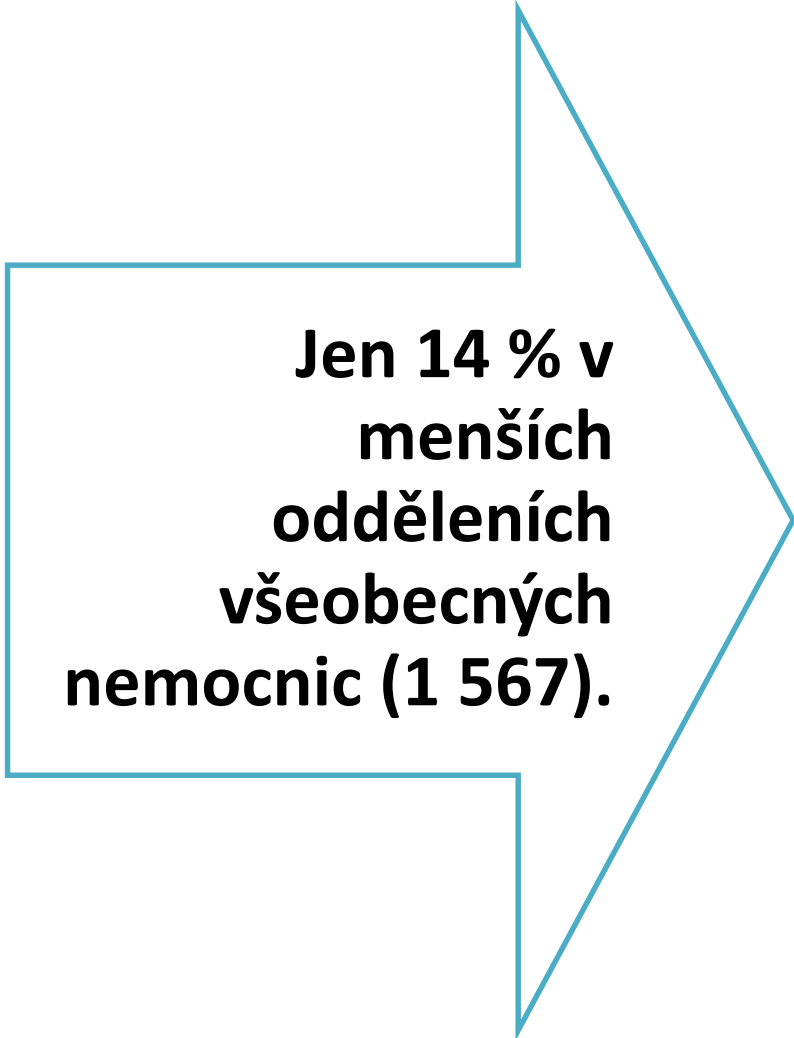


# Psychiatrická léčebna Havlíčkův Brod, založena 1928





**V ČR je 86%  
psychiatrických  
lůžek ve velkých  
psychiatrických  
léčebnách (9 692).**

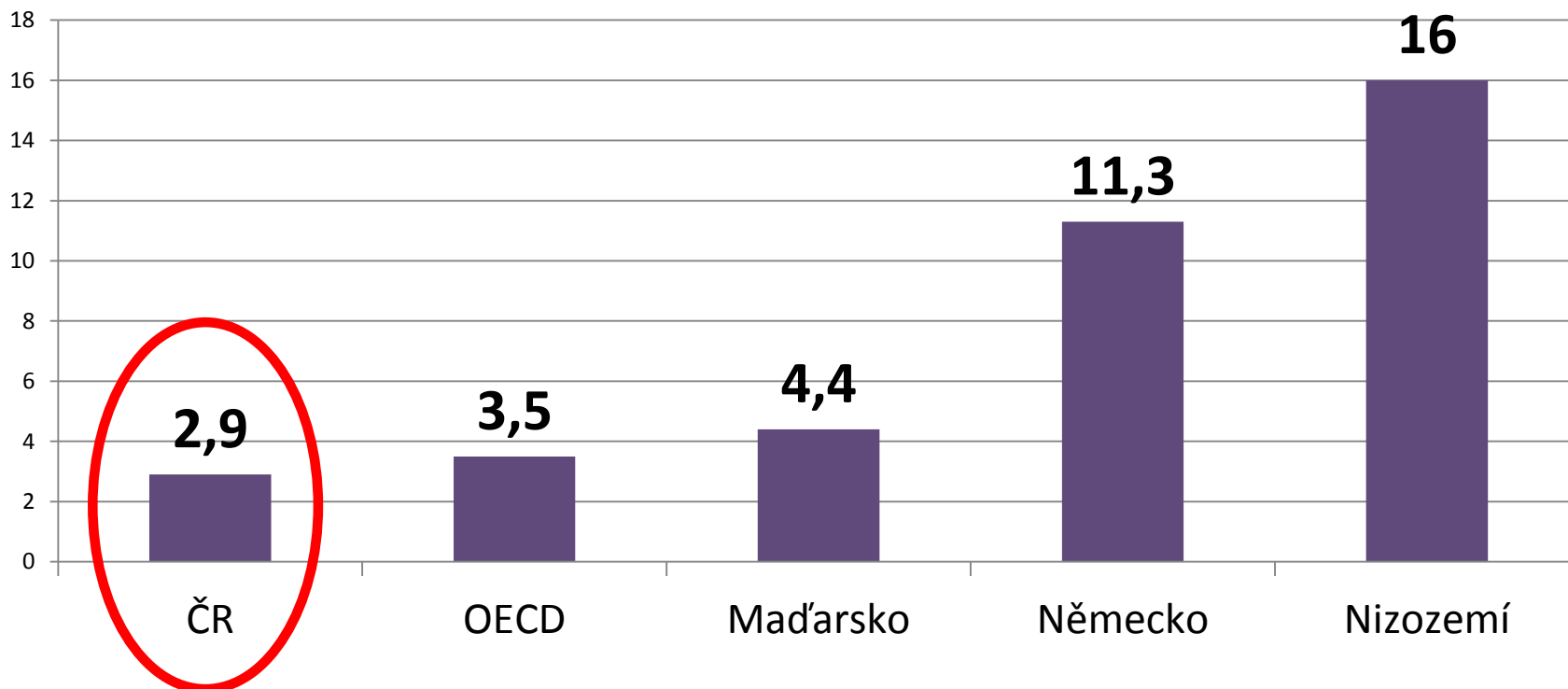


**Jen 14 % v  
menších  
odděleních  
všeobecných  
nemocnic (1 567).**

Duševní onemocnění zabírají v Evropě **25%** z finanční zátěže způsobované všemi nemocemi.

(WHO, 2011)

## % výdajů na psychiatrickou péči z výdajů na zdravotnictví v zemích OECD (2006)



# Vyvážená péče (balanced care)

Systém péče o duševní zdraví, kde

- služby reflektují priority a potřeby uživatelů a těch, kteří o ně pečují,
- existuje vyvážený poměr mezi komunitními a nemocničními (konvenčními) službami,
- služby jsou poskytovány blízko bydliště,
- existuje vyvážený poměr mezi stacionárními (docházkovými) a mobilními službami,
- intervence se zaměřují jak na symptomy, tak na funkční omezení způsobená nemocí.

*(Thornicroft, Tansella & Law, 2008)*

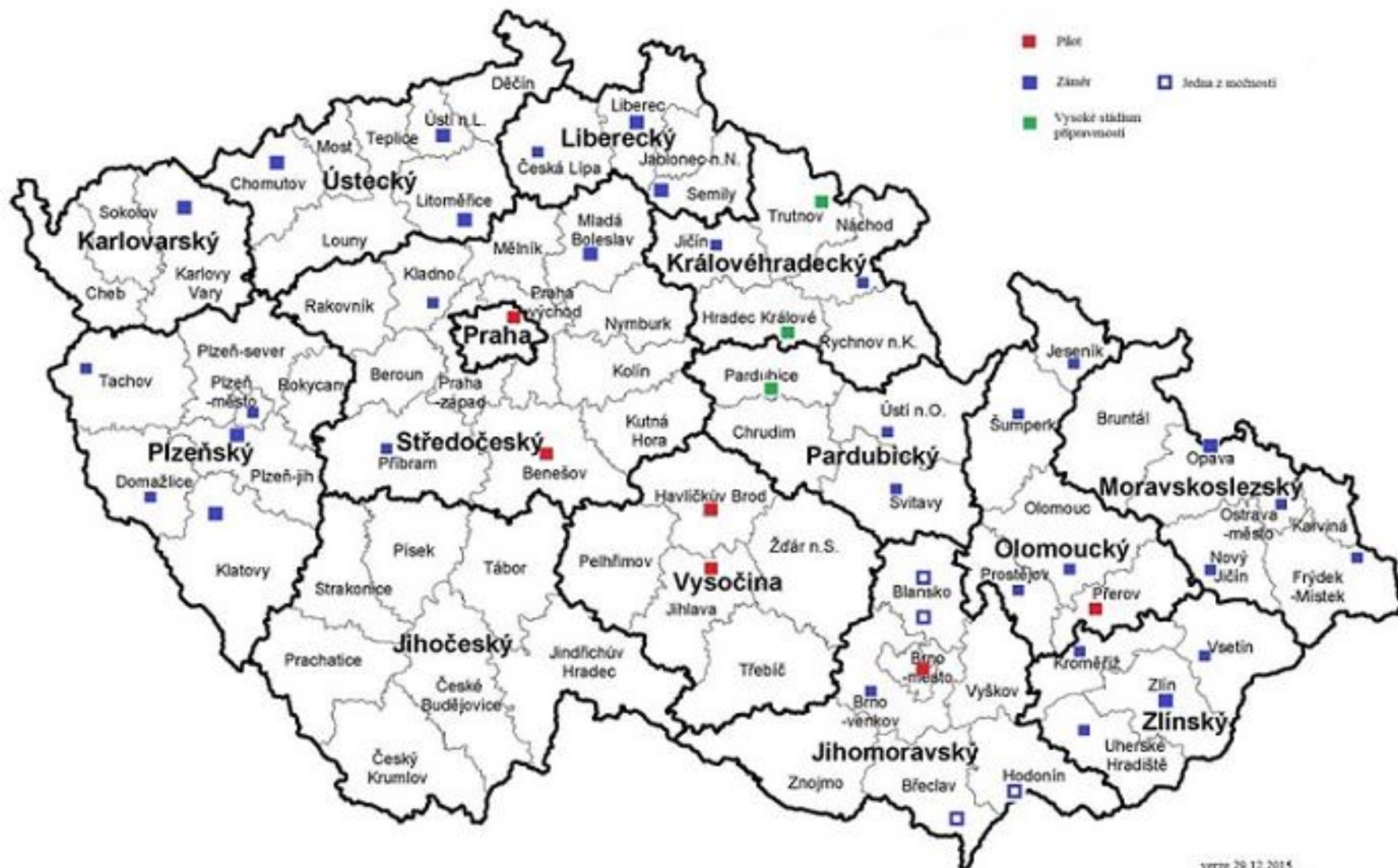


# Moderní systém péče jako pyramida





# Páteřní síť CDZ



# Diskuse, závěry

- Veřejná prezentace Strategie reformy psychiatrické péče se povětšinou redukuje na zavedení nového pilíře systému služeb (Centra duševního zdraví).
- Chybí vize, jak se mají kvalitativně i kvantitativně změnit stávající pilíře – psychiatrické ambulance, akutní lůžka, následná lůžka. Jak za deset let mají fungovat a jak mají být velké stávající psychiatrické léčebny (nemocnice)?
- Chybí jasnější představa o propojení měnícího se systému zdravotních psychiatrických služeb na služby sociální. Budeme jich potřebovat více? A jakých?
- A hlavně – úspěšnost psychiatrické reformy závisí, jak se podaří zapojit veřejnost a zmírnit míru stigmatizace duševně nemocných a jejich rodin.

**Děkuji za pozornost!**

**PÉČE  
O DUŠEVNÍ  
ZDRAVÍ**